

Sygn. akt XXVIII C 13728/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Aleksandra Błażejewska-Leoniak

Protokolant: stażysta Ewa Leszczyńska

po rozpoznaniu w dniu 20 kwietnia 2022 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa M. D. i A. D.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF zawarta pomiędzy powodami M. D. i A. D. a (...) Bank S.A. z siedzibą w W., poprzednikiem prawnym pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W., w dniu 28 sierpnia 2008r. jest nieważna;

II. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów M. D. i A. D. kwotę 203 432,72 zł (dwieście trzy tysiące czterysta trzydzieści dwa złote i siedemdziesiąt dwa grosze) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 5 listopada 2021r. do dnia zapłaty;

III. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

IV. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów M. D. i A. D. kwotę 11 834 zł (jedenaście tysięcy osiemset trzydzieści cztery złote) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt XXVIII C 13728/21

UZASADNIENIE

W dniu 1 października 2021 r. do Sądu Okręgowego w Warszawie wpłynął pozew M. D. i A. D. przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W., w którym powodowie wnieśli o ustalenie, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 28 sierpnia 2008 r. zawarta przez powodów z (...) Bank S.A. (poprzednikiem prawnym obecnego (...) S.A.) jest nieważna oraz zasądzenie od strony pozwanej łącznie (ewentualnie solidarnie, ewentualnie in solidum) na rzecz powodów kwoty 203 432,72 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Powodowie domagali się również zasądzenia od strony pozwanej solidarnie na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej.

W ocenie powodów zawarta przez powodów umowa jest nieważna z uwagi na naruszenie granicy swobody umów poprzez wykreowanie stosunku sprzecznego z naturą stosunku zobowiązaniowego ze względu na zastosowanie miernika, którego wartość ustala jedna strona (pозwany) poprzez odwołanie do kursów walut ustalanych przez bank, by przy czym nie jest to miernik jednolity. Powodowie zwrócili uwagę, że kwota salda jak i kredytu podlegającego zwrotowi nie jest w umowie ściśle oznaczona, jak również nie zostały wskazane szczegółowe i obiektywne zasady jej

określania. Nadto, zdaniem powodów, umowa jest nieważna, gdyż jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Powodowie argumentowali również, że postanowienia zawarte w § 1 ust. 3A, § 7 ust. 1, § 11ust. 5, § 13 ust. 6 i § 16 ust. 3 umowy stanowią postanowienia abuzywne, po których wyłączeniu z umowy, nie da się określić sposobu i wysokości świadczeń stron, co przemawia za nieważnością całej umowy.

(pozew k. 3-26v.)

W odpowiedzi na pozew z dnia 19 listopada 2021r. pozwany (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości, zarówno co do zasady, jak i co do wysokości oraz o zasądzenie od powodów na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń powodów. Zaprzeczył, aby powód posiadał status konsumenta w przedmiotowej sprawie oraz wskazał, że powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy.

Pozwany zaprzeczył jednocześnie, aby łącząca strony umowa kredytowa była nieważna z uwagi na jej sprzeczność z naturą stosunku prawnego i zasadami współżycia społecznego oraz nie zgodził się ze stanowiskiem powodów, że zawarte w umowie klauzule są abuzywne. Nadto pozwany dodał, że nawet jeśliby został uwzględniony zarzut abuzywności klauzul waloryzacyjnych, to należałoby w ich miejsce zastosować przepisy dyspozytywne. Pozwany z ostrożności procesowej wskazał, że w przedmiotowej sprawie nie zachodzą przesłanki do żądania przez powodów zwrotu nienależnego świadczenia z uwagi na art. 411 pkt. 1, 2 i 4 k.c.

(odpowieź na pozew k. 68-119v)

Powodowie w piśmie z dnia 7 lutego 2022 r. stanowiącym replikę na odpowiedź na pozew zakwestionowali m.in. skuteczność podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia, pogląd pozwanego, iż powodowie nie posiadają interesu prawnego w dochodzeniu przedmiotowego roszczenia oraz pogląd pozwanego, jakoby strona powodowa nie posiadała statusu konsumenta. Powodowie podnieśli również, niezależnie od zarzutu wynikającego z abuzywności kwestionowanych klauzul indeksacyjnych oraz zarzutu naruszenia zasad współżycia społecznego, zarzut nieważności umowy kredytowej wobec braku określenia w umowie głównych świadczeń tj. wysokości świadczenia kredytobiorcy oraz wysokości oprocentowania i tym samym braku spełnienia essentialia negotii umowy kredytu.

(replika na odpowiedź na pozew z dnia 7 lutego 2022 r. k. 174-193v)

Do czasu zamknięcia rozprawy w pierwszej instancji strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie. Na rozprawie w dniu 20 kwietnia 2022 r. powodowie, po pouczeniu o skutkach ustalenia nieważności umowy, oświadczyli, że wyrażają wolę ustalenia nieważności umowy, znają konsekwencje z tym związane i uważają, że jest to dla nich korzystne rozwiązanie. Jednocześnie powodowie wskazali, że nie akceptują umowy i zawartych w niej postanowień w jej dotychczasowym brzmieniu.

(protokół rozprawy z dnia 20 kwietnia 2022 r. k. 204)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie M. D. i A. D. potrzebowali środków na rozbudowę mieszkania poprzez zabudowanie tarasu i wydzielenie dodatkowej przestrzeni na balkon. W tym celu zwrócili się bezpośrednio do pozwanego banku, gdzie pracownik banku zaproponował im kredyt indeksowany do CHF, przedstawiając CHF jako walutę stabilną. Powodom nie zostały dokładnie wytłumaczone różnice między kredytem złotowym a kredytem indeksowanym do CHF. Nie omówiono z powodami pojęć takich jak kurs kupna, kurs sprzedaży, spread, tabel kursowych, sposobu ich tworzenia ani tego po jakim kursie będą przeliczane raty. Pracownik banku nie pokazał powodom wykresów historycznych zmian kursu CHF ani symulacji zmian CHF w trakcie wykonywania umowy. Powodowie nie negocjowali postanowień umowy.

Powód, wykonując zawód architekta, prowadził działalność gospodarczą (...) Biuro (...), przy czym nie prowadzili jej w kredytowanej nieruchomości. Powód, dla celów prowadzonej działalności wynajmował biuro o pow. ok. 100m²,

gdyż potrzebował miejsca dla pracowników oraz urządzeń typu plotery i urządzenia wielofunkcyjne. Kredyt nie był uwzględniany w kosztach uzyskania przychodu.

(zeznania M. D. k.201-203, zeznania A. D. k. 203-204; wydruk z CEiDG k. 129; oświadczenie k. 195)

W dniu 27 czerwca 2008 r. powodowie złożyli wniosek o udzielenie kredytu/pożyczki (...) hipoteczny w (...) Banku S.A. z siedzibą w W.. Jako całkowitą kwotę kredytu we wniosku wskazano 200 000 zł. Na formularzu wniosku - w odpowiedniej rubryce – jako „walutę kredytu” zaznaczono opcję „CHF”. Jako cel kredytu podano remont nieruchomości. We wniosku wskazano okres kredytowania na 360 miesięcy.

(wniosek kredytowy k. 124-128)

Powodowie podpisali również „Oświadczenia dla kredytów i pożyczek hipotecznych (kredyt walutowy)”, w którym zostało wskazane, że przedstawiciel (...) Banku S.A. przedstawił im w pierwszej kolejności ofertę kredytu/pożyczki hipotecznej w polskim złotym. Po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowali, iż dokonują wyboru oferty kredytu/pożyczki hipotecznej denominowanej w walucie obcej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost całego zadłużenia. Ponadto w oświadczeniu znalazło się sformułowanie, że zostali poinformowani przez przedstawiciela (...) Banku S.A. o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej polegającym na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu/pożyczki oraz wartość całego zaciągniętego zobowiązania. Powodowie oświadczyli, że są świadomi ponoszenia obu rodzajów ryzyk związanych z wybranym produktem kredytowym. Zostali również poinformowani o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo – odsetkowej. Nadto widniał zapis, że informacje te zostały im przedstawione w postaci symulacji wysokości rat kredytu.

(oświadczenia k. 122-123)

Po uzyskaniu pozytywnej decyzji kredytowej, M. D. i A. D., działając jako konsumenci, w dniu 28 sierpnia 2008r. zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W. (obecnie (...) S.A. z siedzibą w W.) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF. Przy zawarciu umowy wykorzystano wzorzec umowy stworzony przez bank i w tym zakresie umowa nie podlegała negocjacji, nie została indywidualnie uzgodniona.

Z treści § 1 ust. 2 i 3 ww. umowy kredytu wynikało, że bank udzielił powodom kredytu w kwocie 200 000 zł indeksowanego do CHF. Celem kredytu było sfinansowanie przebudowy budynku mieszkalnego jednorodzinne położonego w B., przy ul. (...) wraz z sfinansowaniem remontu lokalu na II piętrze przedmiotowego budynku (kwota 195 000 zł) oraz sfinansowanie opłat okołokredytowych (kwota 5 000 zł) (ust. 1). Spłata kredytu miała nastąpić w równych ratach kapitałowo – odsetkowych przez okres 360 miesięcy płatnych od dnia 28 sierpnia 2008r. do dnia 20 września 2038r. (ust. 4 i 5). Jako termin spłaty strony ustaliły 20 dzień każdego miesiąca (ust. 6).

W myśl § 1 ust. 3A umowy kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 24 lipca 2008r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosiła 103 508,95 CHF. Kwota ta miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku.

Ustęp 7 A § 1 umowy stanowił, że prowizja tytułem ubezpieczenia spłaty kredytu w (...) SA wynosiła 0,20% kwoty kredytu, tj. 400 zł.

Z ust. 7 B § 1 umowy wynikało, że składka miesięczna z tytułu generalnej umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych wynosi 0,0066% wartości nieruchomości. Składka ubezpieczeniowa płatna była w dniu uruchomienia kredytu i w terminach spłat kolejnych rat kapitałowo – odsetkowych.

Ustęp 7C § 1 umowy stanowił, że składka jednorazowa tytułem ubezpieczenia na życie i niezdolności do pracy zarobkowej wynosiła 1,50% kwoty 200 000 zł tj. 3000 zł, a po upływie 24 miesięcy od uruchomienia kredytu składka miała być naliczana miesięcznie w wysokości określonej w Tabeli Prowizji i Opłat (...).

W § 3 umowy opisano prawne zabezpieczenia kredytu. Pierwszym z nich była hipoteka kaucyjna do kwoty 300 000 zł ustanowiona na kredytowanej nieruchomości (ust. 1).

Kolejnym zabezpieczeniem, zgodnie z ust. 2, był przelew na rzecz banku praw z umowy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości obciążonej hipoteką określoną w ust. 1 do wysokości sumy ubezpieczenia ustalonej w umowie jednak nie więcej niż kwota zobowiązania wobec (...) z tytułu kredytu. W ust. 4 wprowadzono kolejne zabezpieczenie w postaci przelewu na rzecz banku praw z umowy ubezpieczenia na życie zawartej przez kredytobiorców na sumę nie niższą niż 200 000 zł.

W paragrafie 4 ust. 4 zostało potwierdzone przystąpienie kredytobiorcy do grupowego ubezpieczenia na życie i od niezdolności do pracy zarobkowej oraz do grupowego ubezpieczenia nieruchomości.

Zgodnie z § 7 ust. 1 umowy (...) udzielił powodowi na ich wniosek kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty w CHF wg. tabeli kursowej w (...) Banku S.A. Nadto kwota kredytu wyrażona w CHF była określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu/ transzy kredytu.

Natomiast § 10 ust. 1 umowy stanowił, że kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, która w dniu wydania decyzji kredytowej przez (...) ustalana była w wysokości określonej w § 1 ust. 8, tj. oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym wynosiło 3,78%, a marża 1,00 %. Z kolei wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M z dnia 30 lipca 2008r. powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę (...) w wysokości 1,00 % (ust. 2).

W myśl § 11 ust. 2 zd. 2 umowy harmonogram spłat był sporządzany w CHF.

Raty kapitałowo – odsetkowe oraz raty odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 5 umowy).

W § 12 ust. 1 kredytobiorca upoważnił (...) do pobierania środków pieniężnych na spłatę kapitału i odsetek z tytułu udzielonego kredytu oraz upoważnił (...) do pobierania środków pieniężnych na finansowanie składek, o których mowa w § 1 ust. 7B i 7C z rachunku określonego w § 6.

Z kolei § 13 ust. 6 umowy stanowił, że wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym na dzień i godzinę spłaty.

Natomiast w myśl § 16 ust. 3 umowy z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności (...) z tytułu umowy kredytowej, (...) dokonywał przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa.

W § 29 umowy znajdowały się oświadczenia, w których w ust. 1 kredytobiorca oświadczył, że został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu. W ust. 2 natomiast wskazano, że kredytobiorca

oświadczył, że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w (...) oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptuje.

(decyzja kredytowa k. 131-132; umowa o kredyt hipoteczny k. 30-34)

Integralną część umowy stanowił „Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...) hipotecznych”. W punkcie III. § 1 ust. 2 regulaminu stanowił, że (...) udzielał kredytów hipotecznych złotych waloryzowanych kursem następujących walut: USD/EURO/CHF lub innych walut obcych wskazanych przez (...) według tabeli kursowej (...) Bank S.A. Ust. 4 regulaminu widniał zapis, że kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę walutę obcą. Natomiast punkt VII. § 24 ust. 2 regulaminu stanowił, że wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo – odsetkowej kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty. Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo – odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych, ulegała comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty (ust. 3).

(regulamin k. 133-135)

Kredyt został wypłacony powodom zgodnie z postanowieniami umowy. Umowa nie została wypowiedziana przez żadną ze stron i nie została też przez strony rozwiązana.

(okoliczności bezsporne)

Powodowie M. D. i A. D. uścili z majątku wspólnego na rzecz pozwanego od dnia zawarcia umowy do dnia 14 września 2021 r. kwotę 140 436,21 zł z tytułu rat kapitałowych oraz kwotę 46 456,46 zł z tytułu rat odsetkowych. Powodowie zapłacili również prowizję za ubezpieczenie spłaty kredytu w wysokości 400 zł, składki z tytułu ubezpieczenia na życie w wysokości 10 633,70 zł oraz składki na ubezpieczenie nieruchomości w wysokości 5 506,35 zł.

(zeznania powoda M. D. k. 203; zaświadczenia k. 35-47v)

Na rozprawie w dniu 20 kwietnia 2022r. powodowie, po pouczeniu o skutkach ustalenia nieważności umowy, oświadczyli, że wyrażają wolę ustalenia nieważności umowy i rozumieją konsekwencje z tym związane, nie akceptując umowy w takim kształcie, w jakim jest obecnie i z takimi postanowieniami, z jakimi obowiązuje. Powodowie zostali poinformowani o tych konsekwencjach już przez swojego pełnomocnika.

(zeznania powoda M. D. k. 203; oświadczenia powodów k. 204)

W dniu 22 listopada 2013 roku (...) Bank spółka akcyjna z siedzibą w W. o numerze KRS (...), zmieniła firmę na: (...) spółka akcyjna”.

(okoliczność bezsporna)

Powyzszy stan faktyczny Sąd ustalił przede wszystkim na podstawie powołanych dokumentów związanych z zawarciem umowy kredytu hipotecznego znajdujących się w aktach sprawy. Dokumenty te nie były kwestionowane przez żadną ze stron, a w ocenie Sądu nie było podstaw, by poddawać w wątpliwość okoliczności faktyczne wynikające z ich treści. Z uwagi na powyższe Sąd uznał, że dowody z tych dokumentów tworzą spójny, niebudzący wątpliwości w świetle wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, a przez to w pełni zasługujący na wiarę materiał dowodowy.

Sąd uznał również zeznania powodów za wiarygodne w całości. Przedstawiły one cały proces związany z zawarciem ww. umowy kredytu. Powód opisał jak wyglądały spotkania poprzedzające zawarcie przedmiotowej umowy i jakie informacje otrzymał od pracownika pozwanego banku. Z jego zeznań wynikało, że nie informowano go szczegółowo o ryzyku kursowym poza informacją, że kurs CHF jest stabilny. Powodom nie przedstawiono wykresu historycznych

zmian kursu CHF względem PLN. Powód potwierdził również, że nie było możliwości negocjowania postanowień umowy, która to umowa została sporządzona na standardowym formularzu. Powódka potwierdziła zeznania powoda. Nie uczestniczyła ona we wszystkich spotkaniach w banku, była obecna tylko przy podpisaniu umowy. Zeznania obojga powodów były spójne i korelowały ze sobą.

Na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c., Sąd pominął wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego zgłoszony w odpowiedzi na pozew. Było to konsekwencją uznania, iż okoliczności, do których stwierdzenia miał służyć ten wniosek dowodowy, były nieistotne dla wyniku postępowania.

Pozwany wniósł o wyliczenia hipotetycznej wysokości sum spłat kredytu powodów w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia 24 sierpnia 2011r. oraz w okresie dochodzonym pozwem przy założeniu, że wysokość rat spłaconych przez powodów w PLN wyliczona będzie w oparciu o kurs średni NBP CHF/PLN, aktualny na dzień zapadalności raty w miejsce stosowanego kursu sprzedaży CHF/PLN pochodzącego z tabeli kursowej banku, a ponadto wniósł, by biegły dokonał wyliczenia różnicy pomiędzy kwotami wyliczonymi powyżej, a faktyczną sumą spłat uiszczonych przez powodów w PLN.

Dowód taki był nieprzydatny dla rozstrzygnięcia niniejszego postępowania. W dalszej części uzasadnienia została zaś przedstawiona argumentacja, dla której w ocenie Sądu, nie jest dopuszczalne zastąpienie kursów walut określonych w tabelach kursowych pozwanego kursami średnimi NBP.

Sąd pominął również dowód z zestawienia nr 1 dołączonego do odpowiedzi na pozew oraz z dokumentów zawartych na płycie CD dołączonej do odpowiedzi na pozew z uwagi na to, że nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia wobec przyjęcia, że umowa jest nieważna ze względu na zawarte w niej postanowienia abuzywne.

Sąd potraktował dowody z dokumentów przedstawione przez stronę pozwaną tj. ekspertyzę „Tabela kursowa (...) – metodyka i analiza porównawcza” jako materiał wzmacniający argumentację strony pozwanej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części.

Na wstępie należy poczynić uwagę, że w uzasadnieniu wyroku nie ma potrzeby czy obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska do wszystkich poglądów prezentowanych przez strony, o ile nie miały one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1998 roku, II UKN 282/98, Legalis nr 44600). Celem uzasadnienia wyroku nie jest bowiem ocena stanowisk stron, ale wyjaśnienie motywów rozstrzygnięcia. Dopuszczalne jest rozprawienie się z poszczególnymi zarzutami niejako en bloc, poprzez zaprezentowanie odmiennego zapatrywania w kwestii faktów lub prawa, nie pozostawiające przestrzeni dla racjonalnej obrony pozostałych zarzutów, które – przy uwzględnieniu koncepcji sądu – stają się wówczas bezprzedmiotowe (uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2017 roku, VI ACA 1651/15, Legalis nr 1733044). Służyć to będzie także czytelności uzasadnienia i wyводу Sądu.

W pierwszej kolejności należało rozważyć czy strona powodowa posiadała interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności kwestionowanej umowy.

Zgodnie z treścią art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Podstawową przesłanką merytoryczną powództwa o ustalenie jest zatem istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. istnieje tylko wtedy, gdy powód ochronę swojej sfery prawnej może uzyskać przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Wyrok ustalający musi więc definitywnie zakończyć spór stron co do prawa czy stosunku prawnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, LEX nr 515730 i z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363). Wprawdzie

za dominujący w orzecznictwie należy uznać pogląd, że interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego w zasadzie nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw, w szczególności na drodze powództwa o spełnienie świadczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2017 r., V CSK 52/17, LEX nr 2372279 i z dnia 9 stycznia 2019 r., I CSK 711/17, LEX nr 2618479). Samo jednak istnienie możliwości wytoczenia powództwa o świadczenie nie w każdej sytuacji świadczyć będzie o braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Brak interesu prawnego wystąpi jedynie wówczas, gdy wyrok zasądający świadczenie zapewni pełną ochronę prawną uzasadnionych interesów powoda. Ocena istnienia interesu prawnego musi uwzględniać, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości co do danego stosunku prawnego i czy definitywnie zakończy spór na wszystkich płaszczyznach tego stosunku.

Tymczasem skoro, w niniejszej sprawie, istnieje między stronami spór co do ważności umowy, która nie została jeszcze w całości wykonana, a ponadto z umową obok obowiązku spłaty rat wiążą się także inne obowiązki np. w zakresie utrzymania hipoteki na nieruchomości powodów, to nie może być wątpliwości, że wyłącznie wyrok ustalający może ostatecznie i całościowo usunąć stan niepewności prawnej istniejący między stronami przedmiotowej umowy.

W ocenie Sądu Okręgowego, powodowie mają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu w rozumieniu art. 189 k.p.c. Zawarta bowiem między stronami umowa wygenerowała długoterminowy stosunek prawny i ewentualne uwzględnienie roszczeń powodów o zwrot należności spełnionych dotychczas na rzecz banku nie regulowałby w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Dopiero ustalenie nieważności umowy przesądza o możliwości żądania zwrotu już spełnionych świadczeń jak i braku obowiązku ich spełniania w przyszłości. Wyłącznie wyrok ustalający może ostatecznie i całościowo usunąć stan niepewności prawnej istniejący między stronami umowy kredytu. Wytoczenie wyłącznie powództwa o zapłatę, nie usunęłoby tej niepewności.

Warto również podkreślić, że z mocy wiążącej wyroku o zapłatę korzysta jedynie rozstrzygnięcie, nie rozciąga się ona na kwestie pozostające poza sentencją, w tym na ustalenia faktyczne i ocenę prawną dotyczącą stosunku prawnego zawartą w pisemnych motywach rozstrzygnięcia. Przedmiotem prawomocności materialnej jest jedynie ostateczny rezultat rozstrzygnięcia, a nie przesłanki, które do niego doprowadziły. Oznacza to, że sąd nie jest związany ani ustaleniami faktycznymi poczynionymi w innej sprawie, ani poglądami prawnymi wyrażonymi w uzasadnieniu zapadłego wyroku (post. SN z 3.6.2009 r., IV CSK 511/08, Legalis).

Podsumowując, powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności kwestionowanej umowy.

W dalszej kolejności należy podnieść, że analiza postanowień zawartej przez powodów umowy kredytu, nie daje podstaw do stwierdzenia, że jest ona sprzeczna z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2021r. p. 2439 – dalej jako prawo bankowe).

Do elementów przedmiotowo istotnych, wskazanych w art. 69 ust. 1 prawa bankowego należy: zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy, na czas oznaczony w umowie, określonej kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z kredytu na warunkach określonych w umowie i do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami, w oznaczonych terminach spłaty oraz do zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

W przedmiotowej umowie ustalono kwotę kredytu na 200 000 złotych i kwotę tę poddano indeksacji do CHF. Jeżeli bank zobowiązał się do oddania do dyspozycji powodów wyżej oznaczonej sumy w złotówkach, której wysokość wynika wprost z umowy, to taka kwota może być przeliczona według innej waluty i określonych w umowie zasad.

Strony łączyła umowa kredytu indeksowanego do CHF, który to kredyt udzielany jest w walucie polskiej, przy czym na dany dzień (najczęściej dzień uruchomienia kredytu), kwota kapitału kredytu (lub jej część) przeliczana jest na walutę obcą (według bieżącego kursu wymiany waluty), która to kwota stanowi następnie podstawę ustalania wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Wysokość kolejnych rat kapitałowo-odsetkowych określana jest zatem w walucie obcej, ale

ich spłata dokonywana jest w walucie polskiej, po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień (najczęściej na dzień spłaty).

Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie o sygn. akt I CSK 1049/14 stwierdził, iż umowa kredytu indeksowanego mieści się w ramach konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353⁽¹⁾ k.c. w zw. z art. 69 Prawa bankowego). W kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy podtrzymał to stanowisko. W wyroku z dnia 28 września 2021r., I CSKP 74/21 ponownie podkreślił, że umowa kredytu wiążąca wysokość udzielonego kredytu oraz wysokość jego spłat z kursem waluty obcej, np. franka szwajcarskiego, nie jest sprzeczna z ogólną konstrukcją umowy kredytu przewidzianą w art. 69 ust. 1 prawa bankowego. Poza tym ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984), czyli tzw. ustawa antyspreadowa, potwierdziła tylko to, co wcześniej wynikało już z zasady autonomii woli stron (art. 353⁽¹⁾ k.c.), a mianowicie, że przed wejściem w życie tej ustawy dopuszczalne było zawieranie umów o kredyt denominowany, jak i indeksowany (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2021 r., sygn. akt I CSKP 55/21, numer 2584569).

Klauzula indeksacyjna jest postanowieniem umownym, które w świetle zasady swobody umów jest dopuszczalne. Uzupełnieniem zasady swobody umów jest przepis art. 358¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Takim miernikiem wartości może być również waluta obca, w oparciu o którą nastąpi przeliczenie zobowiązania jednej ze stron umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, Legalis nr 1450586).

Poza tym należy podkreślić, że indeksacja służyła przede wszystkim dostosowaniu waluty zobowiązania kredytobiorcy do przyjętego przez strony oprocentowania ustalanego według wskaźnika – stawki referencyjnej właściwej dla kredytów w CHF to jest LIBOR 3 M CHF.

Nietrafny jest również zarzut wskazujący na sprzeczność przedmiotowej umowy z zasadami współżycia społecznego. W orzecznictwie podkreśla się, że za uznaniem czynności prawnej za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego muszą przemawiać szczególne okoliczności. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2017 r. , IV CSK 660/16 Sąd ten zwrócił uwagę, że korzystanie z zasad współżycia społecznego jako podstawy uznania czynności prawnej za nieważną wymaga zachowania szczególnej ostrożności. Sąd, przyjmując taką sprzeczność, powinien ustalić, na czym polega ta sprzeczność (jaka konkretnie zasada została naruszona), przez kogo, w jaki sposób i na czym samo naruszenie polega i z jakich przyczyn. W ocenie Sądu Najwyższego sprzeczność czynności prawnej z zasadami współżycia społecznego występuje dopiero wtedy, gdy umowa nie respektuje określonego zakazu znajdującego głębokie uzasadnienie aksjologiczne – moralne, tj. zawiera treść lub cel moralnie zakazany oraz gdy nie zawiera treści wynikającej z normy o charakterze moralnym, np. narusza wolność człowieka. Takich okoliczności zaś powodowie nie wykazali.

Nie ulega natomiast wątpliwości, że przyjęty w umowie mechanizm indeksacji był wadliwy, gdyż pozwalał pozwanemu, poprzez odwołanie do tabel kursowych, kształtować jednostronnie wysokość zobowiązania kredytobiorcy. Skoro w umowie kredytu nie uregulowano kwestii związanych z zasadami ustalania przez pozwanego wysokości kursu CHF, oznacza to, że analizowana umowa odwoływała się do wskaźnika, którego wysokość kształtować mogła bez żadnych ograniczeń jedna ze stron umowy.

Trzeba w tym miejscu odwołać się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2022r., III CZP 40/22, zgodnie z którą sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c.

W dalszej zatem kolejności, Sąd dokonał analizy postanowień zawartych w § 1 ust. 3 i 3A, § 7 ust. 1; § 11 ust. 5 umowy oraz § 24 ust. 2 regulaminu pod kątem ich abuzywności. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Zatem przesłankami uznania postanowień umownych za niedozwolone (abuzywne) są:

a) zawarcie umowy z konsumentem,

b) kwestionowane postanowienia umowne nie zostały z nim uzgodnione indywidualnie,

c) nie dotyczą one postanowień określających główne świadczenia stron, pod warunkiem jednak, że postanowienia te zostały sformułowane w sposób jednoznaczny,

d) kwestionowane postanowienia umowy kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Co do pierwszej przesłanki zawarcia umowy z **konsumentem**, to w ocenie Sądu, zebrany w sprawie materiał dowody potwierdził, że powodowie zawierali przedmiotową umowę, działając jako konsumenci. Dla kwalifikacji strony umowy jako konsumenta decydujące jest jedynie to, czy czynność prawna nie jest związana **bezpośrednio** z prowadzoną przez jej stronę działalnością profesjonalną (gospodarczą lub zawodową). Jeśli taki związek nie zachodzi, to strona umowy z przedsiębiorcą korzysta ze szczególnej ochrony prawnej. Z zeznań powoda wynikało, że wprawdzie prowadził on działalność gospodarczą, ale nie prowadził jej w kredytowanej nieruchomości, a kredyt został zaciągnięty na rozbudowę mieszkania, w którym powodowie mieszkają do chwili obecnej. Powód, wykonując zawód architekta, prowadził działalność gospodarczą (...) Biuro (...) i w tym celu wynajmował biuro o pow. ok. 100m², gdyż potrzebował miejsca dla pracowników oraz urządzeń typu plotery i urządzenia wielofunkcyjne. Powyższe wynikało z zeznań zarówno powoda jak i przedstawionego przez niego oświadczenia osoby, od której powód wynajmował powierzchnię biurową.

Na marginesie należy jeszcze wskazać, że dla oceny abuzywności wzorca nie mają zatem znaczenia prawne osobiste przymioty (wiedza, doświadczenie itp.) osoby zawierającej umowę. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w postanowieniu z dnia 10 czerwca 2021r. C-198/20 wskazał, że jeśli chodzi o pojęcie „konsumenta” w rozumieniu art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13, to Trybunał wielokrotnie uściślał, że ma ono charakter obiektywny i jest niezależne od konkretnego zasobu wiedzy, jaki może mieć dana osoba, czy też od posiadanych przez nią w rzeczywistości informacji (wyrok z dnia 21 marca 2019 r., P. i D., C 590/17, EU:C:2019:232, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo). W tym względzie należy zauważyć, że konsument znajduje się w słabszej pozycji niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, i w związku z tym godzi on się na postanowienia umowne sporządzone uprzednio przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść (wyrok z dnia 21 marca 2019 r., P. i D., C 590/17, EU:C:2019:232, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo). Z powyższych rozważań wynika, że zakwalifikowanie danej osoby jako „konsumenta” w rozumieniu art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13 nie zależy od jej zachowania, choćby było ono niedbałe, przy zawieraniu umowy kredytu. TSUE w przywołanym postanowieniu stanowczo stwierdził, że ochrona przewidziana w dyrektywie 93/13 przysługuje każdemu konsumentowi, a nie tylko temu, którego można uznać za „właściwie poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i rozsądnego przeciętnego konsumenta”.

W dalszej kolejności należało rozważyć, **czy kwestionowane postanowienia umowne były negocjowane indywidualnie**.

Trafnie Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 9 czerwca 2021r. V ACa 127/21 wskazał, że w celu ustalenia czy konkretne postanowienie umowne należy kwalifikować jako „nieuzgodnione (uzgodnione) indywidualnie” należy

zbadać, czy konsument miał na treść danego postanowienia „rzeczywisty wpływ” (art. 385¹ § 3 k.c.), co zwykle nie będzie miało miejsca w przypadku postanowień umowy przyjętych z wzorca zaproponowanego konsumentowi przez przedsiębiorcę. Sąd ten podkreślił, że dla zrealizowania przesłanki rzeczywistego wpływu konsumenta na treść postanowień umownych nie wystarczy wykazanie, że konsument dowiedział się o treści klauzuli w odpowiednim czasie, a strony prowadziły w tym przedmiocie negocjacje. Konieczne jest udowodnienie wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego, chyba że zostało ono sformułowane przez konsumenta i włączone do umowy na jego żądanie. Stanowisko to Sąd Okręgowy w całości podziela. Indywidualne uzgodnienie postanowienia oznacza rzeczywisty i aktywny wpływ konsumenta na daną część umowy, a nie tylko bierną akceptację jego treści.

Ponadto wykazanie faktu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie spoczywało, zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c. na pozwanym jako stronie, która na ten fakt się powołuje, tymczasem pozwany nie powołał dowodów na okoliczność indywidualnego uzgodnienia przedmiotowych klauzul. Nie ulega wątpliwości, że pozwany bank przy zawieraniu umowy posłużył się standardowym wzorem umowy. Fakt, że powodowie we wniosku wskazali, że wnoszą o udzielenie kredytu w wysokości 200 000 zł, a jako walutę kredytu wskazali CHF w żadnym razie nie świadczy o tym, że umowa była indywidualnie negocjowana, a szczególnie jej postanowienia dotyczące indeksacji. Ponadto z zeznań powodów wynikało, że nie negocjowali oni postanowień umowy.

Następnie należało ocenić, czy kwestionowane postanowienia dotyczyły **głównych świadczeń stron**.

W ocenie Sądu, postanowienia umowne wprowadzające do umowy klauzulę ryzyka walutowego (§ 1 ust. 3, 3A umowy) oraz odnoszące się do przeliczania walut przy wypłacie kredytu (§ 7 ust. 1) jak i przy spłacie rat kredytu (§ 11 ust. 5) w oparciu o tabele kursowe banku, stanowią główne świadczenia stron.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazywał, że jeśli chodzi o kategorię warunków umownych mieszczących się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, to należy uważać za nie te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (wyroki: z dnia 3 czerwca 2010 r., C. de A. y M. de P. M., C#484/08, pkt 34; z dnia 23 kwietnia 2015 r., V. H., C#96/14, pkt 33).

Z orzecnictwa Trybunału wynika, że klauzule umowne dotyczące ryzyka kursowego, w zakresie, w jakim określają główny przedmiot umowy kredytu, wchodzą w zakres stosowania art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 i nie są jedynie poddawane ocenie, gdy właściwy sąd krajowy uzna, po zbadaniu każdego przypadku z osobna, że klauzule te zostały sporządzone przez przedsiębiorcę w jasny i zrozumiały sposób (zob. wyrok z dnia 14 marca 2019 r. C - 118/17, pkt. 48; wyrok z dnia 20 września 2018 r., C#51/17, pkt 68). Również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 wskazał, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115 i z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18).

Stosownie do art. 69 ust. 1 Prawa bankowego przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Nie powinno zatem budzić wątpliwości, że obowiązek zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu stanowi główne świadczenie kredytobiorców.

Zawarte w kwestionowanej umowie klauzule ryzyka walutowego i kursowa wpływały na wysokość świadczenia kredytobiorców. W konsekwencji ww. klauzul nie można uznać za postanowienia uboczne, tylko określające główne świadczenia stron.

By móc zatem poddać kontroli wskazane postanowienia umowne pod kątem abuzywności, należało rozważyć, **czy postanowienia te zostały sformułowane w sposób jednoznaczny czy też nie.**

W wyroku z dnia 30 kwietnia 2014r., C-26/13 TSUE wskazał, że art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny musi być nie tylko wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, by był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych postanowieniach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne.

W wyroku z dnia 18 listopada 2021r. wydanym w sprawie C-212/20 TSUE podkreślił ponownie, że wymóg zredagowania w sposób jasny i zrozumiały zakłada, że w wypadku umów kredytu na instytucjach bankowych ciąży obowiązek dostarczania kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomej i rozważnej decyzji. W szczególności wymóg ów oznacza, że warunek, zgodnie z którym kredyt powinien zostać spłacony w tej samej walucie obcej co waluta, w której został zaciągnięty, ma być rozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, ale także w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i racjonalny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, do której kredyt był indeksowany, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych. Dalej TSUE podkreślił, że poinformowanie – przed zawarciem umowy – o warunkach umownych i skutkach zawarcia tej umowy ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta. To w szczególności na podstawie tej informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza związać się warunkami umownymi sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., (...), od C#776/19 do C#782/19, EU:C:2021:470, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo).

Natomiast pozwany w niniejszej sprawie nie dopełnił tak określonych obowiązków względem powodów wobec czego uniemożliwił oszacowanie im konsekwencji ekonomicznych przyjętych na siebie zobowiązań. Z zeznań powodów wynikało, że nie zostali oni wyczerpująco pouczeni o ryzyku kursowym poza przekazaniem informacji, że CHF jest walutą stabilną i przedstawieniem do podpisu oświadczenia o ryzyku. Natomiast nie przedstawiono powodom symulacji obrazujących jak może zmienić się kurs CHF w przyszłości i jakie to będzie miało przełożenie na wysokość zadłużenia i poszczególnych rat ani wykresów historycznych wahań kursu CHF względem PLN.

W § 29 umowy zostało zawarte oświadczenie, że kredytobiorca jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu. Powyższe oświadczenie zostało przygotowane przez pozwanego, ma charakter standardowy i lakoniczny. Nie wynika z niego jakie informacje na temat ryzyka kursowego zostały powodom przekazane.

Pozwany bank winien zaś przedstawić powodom przede wszystkim prognozy na przyszłość, informujące jak bardzo może wzrosnąć kurs CHF w okresie kredytowania i jak duże jest ryzyko wzrostu kursu waluty. Takie symulacje liczbowe powinny przyczyniać się do zrozumienia przez powodów rzeczywistego znaczenia długoterminowego ryzyka związanego z możliwymi wahaniami kursów wymiany walut, a tym samym ryzyka związanego z zawarciem przedmiotowej umowy. Wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat, mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymagało szczególnej staranności banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak by powodowie mieli pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. Pozwany bank winien uprzedzić powodów, że w związku z zawarciem kwestionowanej umowy poniosą nieograniczone ryzyko kursowe, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest ryzykowne, a efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej od pożyczonej, mimo dokonywania regularnych spłat. Bank nie uświadomił powodom jak może zachować się kurs CHF w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych na świecie lub pogorszenia sytuacji gospodarczej

w Polsce. Pozwany nie przekazał powodowi informacji pozwalających realnie ocenić zakresu ryzyka kursowego i jego wpływu na stan zadłużenia i rzeczywisty koszt kredytu.

Z poczynionych w sprawie ustaleń nie wynika, by obowiązek informacyjny został przez bank wykonany w sposób ponadstandardowy, dający powodowi pełne rozeznanie co do istoty transakcji. Bank nie uświadomił powodowi jak może zachować się kurs CHF w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych na świecie lub pogorszenia sytuacji gospodarczej w Polsce. Warto w tym miejscu jeszcze przywołać wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, w którego uzasadnieniu Sąd Najwyższy podkreślił, że gdyby rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to racjonalny kredytobiorca nie decydowałby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej oraz gdyby kredytujący bank zamierzał wystarczająco poinformować kredytobiorcę będącego osobą fizyczną - konsumentem o niebezpieczeństwach wynikających z kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, to nie proponowałby w ogóle zawierania takich umów kredytowych, zdając sobie sprawę jako profesjonalista, że umowa taka może zostać łatwo oceniona jako nieuczciwa.

Ponadto w umowie nie wskazano, na podstawie jakich kryteriów bank ustalał kurs wymiany waluty obcej zarówno w momencie uruchomienia kredytu jak i spłaty poszczególnych rat. TSUE w powołanym już wyroku z dnia 18 listopada 2021r. wskazał, że okoliczności, iż kurs wymiany zmienia się w długim okresie, nie może uzasadniać braku wskazania w postanowieniach umowy oraz w ramach informacji dostarczonych przez przedsiębiorcę w trakcie negocjacji umowy kryteriów stosowanych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany mającego zastosowanie do obliczania rat spłaty, co umożliwiłoby konsumentowi określenie w każdej chwili tego kursu wymiany. Trybunał zwrócił uwagę, że kredytobiorca musi zrozumieć, do czego się zobowiązuje, zwłaszcza co do sposobu obliczenia rat spłaty kredytu, który zaciąga.

W świetle powyższego należało zatem uznać, że kwestionowane postanowienia umowne nie spełniały kryterium jednoznaczności, co umożliwiło Sądowi dokonanie oceny **czy przedmiotowe postanowienia umowne kształtowały prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.**

Sprzeczne z dobrymi obyczajami są takie działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron.

Natomiast w celu ustalenia, czy klauzula rażąco narusza interesy konsumenta, należy wziąć głównie pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które w braku odmiennej umowy, wynikałoby z przepisów prawa, w tym mających charakter dyspozytywny (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, Nr 1, poz. 2). Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, nie publ., z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, Nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, nie publ.; z dnia 30 września 2015 r., I CSK 800/14, nie publ. i z dnia 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12, nie publ.).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 września 2021r. wskazał, że rażąco naruszenie interesów konsumenta nie musi dotyczyć nierównowagi ekonomicznej. Wystarczy, że będzie wynikać z poważnego naruszenia sytuacji prawnej konsumenta - ograniczenia treści praw, które przysługują mu na podstawie tej umowy i stosownie do przepisów prawa, utrudnienia w korzystaniu z tych praw bądź nałożenia na konsumenta dodatkowego obowiązku, którego nie przewidują przepisy prawa (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 16 stycznia 2014 r., C. P., C-226/12, EU:C:2014:10, pkt 23).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, jak już zostało wcześniej zasygnalizowane, w umowie nie wskazano, na podstawie jakich kryteriów bank ustalał kurs wymiany waluty obcej zarówno w momencie uruchomienia kredytu jak i spłaty poszczególnych rat. Pozwany bank mógł kształtować kurs waluty w sposób dowolny, bez możliwości

weryfikacji przez powodów. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w cytowanym już wyroku z dnia 18 listopada 2021r. podkreślił, że treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę. W konsekwencji TSUE doszedł od wniosku, że postanowienie, które nie pozwala konsumentowi na samodzielne określenie w każdej chwili kursu wymiany stosowanego przez przedsiębiorcę, ma nieuczciwy charakter.

Z treści § 1 ust. 2 i 3 ww. umowy kredytu wynikało, że bank udzielił powodowi kredytu w kwocie 200 000 zł indeksowanego do CHF. Raty kapitałowo – odsetkowe oraz raty odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 5 umowy). Paragraf 7 ust. 1 umowy stanowił, że (...) udzielił kredytobiorcy na jego wniosek kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel w określony w § 1 ust. 1, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty w CHF wg. tabeli kursowej w (...) Banku S.A. Nadto kwota wyrażona w CHF była określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Bank S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu.

Z powyższych postanowień, ani z pozostałych postanowień umowy jak i regulaminu nie wynikało w jaki sposób bank tworzył tą „Tabele kursów”, a zatem powodowie nie byli w stanie określić kursu wymiany stosowanego przez pozwanego. Ponadto prawo banku do ustalania kursu waluty nie doznawało żadnych umownych ograniczeń w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walut. Nie ma przy tym znaczenia, czy stosowany przez pozwanego kurs wymiany walut miał charakter rynkowy, gdyż istotne było to, że powodowie nie mogli zweryfikować w żaden sposób tworzenia kursu kupna i sprzedaży walut przez bank. Nawet w sytuacji, gdyby kurs ten był kursem rynkowym istniałaby podstawa do przyjęcia, że klauzule kursowe są abuzywne albowiem potencjalnie dawały bankowi możliwość dowolnego kształtowania owego kursu i jednostronnego decydowania o wysokości rat spłat obciążających kredytobiorcę.

Takie stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie. W wyroku z dnia 27 lutego 2019r., II CSK 19/18 Sąd Najwyższy wskazał, że mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną banku, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 3851 § 1 k.c. W tym tonie wypowiedział się też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2019r., III CSK 159/17, Legalis numer 1892834 jak również w wyroku z dnia 29 października 2019r., IV CSK 309/18, Legalis numer 2237678.

Trzeba jeszcze wskazać, że pod pozycją 5743 do rejestru klauzul niedozwolonych została wpisana następująca klauzula: „Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. Klauzula ta odpowiada swej treści postanowieniu umownemu zawartemu w § 11 ust. 5 przedmiotowej umowy.

Sąd Okręgowy związany jest wyrokiem uznającym powyższą klauzulę umowną za niedozwoloną. Należy zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, że przewidziana w art. 479⁴³ k.p.c. rozszerzona podmiotowo prawomocność materialna wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone działa jednokierunkowo, tj. na rzecz wszystkich osób trzecich, ale wyłącznie przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, przeciwko któremu ten wyrok został wydany. W efekcie omawiany wyrok działa na rzecz wszystkich (strony powodowej i wszystkich osób trzecich), ale tylko przeciwko konkretnemu pozwanemu przedsiębiorcy, który musi się liczyć z tym, że w każdym indywidualnym sporze z jego udziałem sąd - pozostając związany prejudycjalnym skutkiem tego wyroku - będzie musiał uznać dane postanowienie umowne za niedozwolone.

Ze względu na tożsamość pozwanego w rozpoznawanej sprawie i w sprawie, w której dokonano kontroli abstrakcyjnej postanowienia o identycznym brzmieniu i treści normatywnej co kwestionowane przez powodów postanowienia

umowy kredytu, występuje związanie oceną prawną co do niedozwolonego charakteru tego postanowienia (art. 479⁴³ k.p.c.).

Ponadto należy podkreślić, że ocena zakwestionowanych postanowień nie może być zawężona tylko do przyjętego w umowie mechanizmu przeliczenia waluty krajowej na walutę obcą. Istotą kredytu indeksowanego do waluty obcej jest bowiem ryzyko zmiany kursu waluty, które w sposób nieograniczony obciąża kredytobiorcę. Zawarcie przedmiotowej umowy narażało powodów na nieprzewidywalne i nieograniczone ryzyko kursowe skutkujące wzrostem zobowiązań mimo wykonywania umowy zgodnie z jej treścią. Również zachowanie pozwanego banku, który przedstawiał powodom przedmiotową umowę jako korzystne rozwiązanie, a z drugiej strony nie przedstawił rzetelnej informacji odnośnie do ryzyka kursowego i możliwości znacznego wzrostu kursu CHF w okresie kredytowania stanowi działanie nielojalne.

W wyroku z dnia 20 września 2021r. wydanym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie I w sprawie o sygnaturze akt ACA 479/21, Sąd ten zwrócił uwagę, że nielojalność banku wobec konsumenta, wyrażająca się w proponowaniu mu produktu związanego z istotnym ryzykiem walutowym i jednocześnie zaniechaniu rzetelnego poinformowania konsumenta o tym, jak kosztowne mogą być dla niego skutki związania się takim kredytem, stanowi o naruszeniu dobrych obyczajów. Z kolei narażenie powodów na nieograniczone wręcz wieloletnie ryzyko wzrostu zadłużenia stanowi o rażącym naruszeniu ich interesów jako konsumenta. Sąd Apelacyjny w Warszawie podkreślił, że wzrost kursu franka szwajcarskiego uderzał w stronę powodową podwójnie: powodował wzrost kwoty głównej kredytu (zadłużenia z tytułu kapitału), a przez to wzrost kapitałowej części raty, nawet o kilkadziesiąt procent, a dodatkowo istotnie podwyższał odsetki i marżę (prowizję) należną bankowi, które naliczane były nie od wyjściowego kursu kupna, lecz od aktualnego na dzień spłaty raty kursu sprzedaży CHF. Gdyby nawet rzeczywiście istniała możliwość weryfikacji metodyki ustalania kursów i spreadów stosowanych przez pozwanego, to w niczym nie umniejszało to ryzyka walutowego w umowie zawartej na kilkadziesiąt lat. Takie stanowisko Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za własne.

Naruszenia dobrych obyczajów i rażącego naruszenia interesów powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. należało zatem upatrywać w sposobie przeliczania walut w oparciu o kurs kształtowany dowolnie przez bank w tabelach kursowych oraz w przerzuceniu na powodów nieograniczonego ryzyka kursowego wpisanego w konstrukcję kredytu indeksowanego do waluty obcej, o którym to ryzyku powodowie nie zostali w sposób prawidłowy poinformowani. Pozwany, formułując zakwestionowane postanowienie, naruszył zasady lojalnego kontraktowania, równorzędnego traktowania powodów jako konsumentów oraz niewykorzystywania uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy.

Reasumując, w ocenie Sądu, postanowienia umowne wprowadzające do umowy ryzyko walutowe i mechanizm indeksacji należało uznać za niedozwolone.

Również dla oceny abuzywności nie miały znaczenia zmiany regulaminu dokonywane przez pozwanego. Trzeba podkreślić, że dla oceny abuzywności postanowień umowy bez znaczenia pozostaje sposób wykonywania umowy, okoliczności jak były przygotowywane tabele kursowe, jakie były zasady określania kursów walut i jak ustalano wysokości spreadu. Poza tym abuzywność postanowienia umownego ocenia się przez pryzmat uprawnień, jakie przyznał sobie przedsiębiorca w kwestionowanym postanowieniu, a nie przez analizę, czy i jak następnie wykorzystywał przyznane sobie uprawnienie.

W dalszej kolejności należało zatem określić konsekwencje prawne abuzywności wskazanych postanowień umownych.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. postanowienia takie nie wiążą powoda. Z kolei w myśl § 2 jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Nie ulega jednak wątpliwości, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej zmiany umowy, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy.

W ocenie Sądu, uznanie postanowień umownych dotyczących klauzuli ryzyka walutowego oraz indeksacji za abuzywne i ich eliminacja z łączącej strony umowy uniemożliwia określenie wysokości zobowiązania zarówno pozwanego banku jak i powodów. W konsekwencji umowa w pozostałym zakresie nie jest możliwa do utrzymania i wykonywania (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2022r., II CSKP 415/22).

Przyjęcie, że umowa jest ważna i że jest możliwe jej uzupełnienie przez sąd przez wprowadzenie w miejsce niedozwolonych klauzul innego mechanizmu indeksacji, nie zasługuje na akceptację.

W wyroku z 3 października 2019 r., C - 260/18, TSUE jednoznacznie uznał, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze tylko ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści takiej czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozycyjnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony wyrażą na to zgodę. TSUE w powołanym już wcześniej wyroku z dnia 18 listopada 2021r. przypomniał, że jedynie w wypadku, gdyby stwierdzenie nieważności nieuczciwego warunku zobowiązywało sąd do unieważnienia umowy w całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, w związku z czym unieważnienie to skutkowało by niejako ukaraniem konsumenta, sąd krajowy mógłby zastąpić ten warunek przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym (zob. podobnie postanowienie z dnia 4 lutego 2021 r., (...), C#321/20, niepublikowane, EU:C:2021:98, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo). Również Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2021r. III CZP 6/21 podkreślał, że w świetle orzecznictwa TSUE należy ocenić, czy upadek umowy narażałby konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”.

Natomiast w niniejszej sprawie powodowie, po pouczeniu przez Sąd o skutkach uznania umowy za nieważną, wyrazili wolę ustalenia nieważności przedmiotowej umowy, wskazując, że znają konsekwencje z tym związane i uważają, że jest to dla nich korzystne rozwiązanie oraz nie akceptują umowy w dotychczasowym kształcie.

Tym samym brak jest podstaw do poszukiwania przez Sąd przepisów o charakterze dyspozytywnym, które mogłyby znaleźć zastosowanie po usunięciu abuzywnych postanowień. Dodatkowo można wskazać, że takim przepisem nie jest art. 358 § 2 k.c. odwołujący się do kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski. Przepis ten został wprowadzony 24 stycznia 2009r., zatem nie może dotyczyć umowy zawartej wcześniej i sanować postanowień abuzywnych bezskutecznych od samego początku. Również Sąd Najwyższy w powołanym już wyroku z dnia 28 września 2021r. wskazał, że nie jest możliwe przyjęcie w miejsce postanowień uznanych za abuzywne przepisów dyspozytywnych, bowiem takie nie istnieją.

Na marginesie należy jeszcze wskazać, że samo wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej w żaden sposób nie wpływa na ocenę abuzywności przedmiotowych postanowień umowy i jej konsekwencji dla bytu umowy. W założeniu ustawodawcy chodziło o doprecyzowanie na przyszłość reguł ustalania kursu wymiany walut oraz nieodpłatne umożliwienie dokonywania spłat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Omawiana ustawa nie przewidywała gotowych do zastosowania przepisów, które zastępowałyby ewentualne klauzule abuzywne, a jedynie nakładała na banki ciężar dokonania ogólnie określonych, wymagających skonkretyzowania in casu zmian umowy, co nie wystarcza dla przyjęcia domniemania, że owe konkretne rozwiązania są wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę. Samo zaś umożliwienie spłaty bezpośrednio w walucie obcej ma sens także w przypadku mechanizmu indeksacji skonstruowanego prawidłowo, a z drugiej strony nie rozwiązuje problemu dotyczącego określenia kursu, po którym przeliczona została kwota kredytu oddawana do dyspozycji kredytobiorcy. Poza tym wskazana nowelizacja prawa bankowego nie usuwa ani nie ogranicza ryzyka walutowego, pozostaje ono na niezmiennym poziomie w stosunku do stanu z daty zawarcia umowy.

Reasumując, z uwagi na stwierdzony (powstały wskutek wyeliminowania klauzul niedozwolonych) brak essentialia negotii przedmiotowej umowy, umowę należało uznać za nieważną ze skutkiem ex tunc.

W konsekwencji Sąd na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. i w zw. z art. 385¹ k.c. w punkcie I wyroku ustalił, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF zawarta pomiędzy powodami M. D. i A. D. a (...) Bank S.A. z siedzibą w W., poprzednikiem prawnym pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W., w dniu 28 sierpnia 2008r. jest nieważna.

Konsekwencją uznania przedmiotowej umowy za nieważną, jest zwrot tego, co strony sobie wzajemnie świadczyły.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021r., III CZP 6/21, Sąd ten wskazał, że płatności kredytobiorcy z tytułu spłaty kredytu oraz wypłata środków pieniężnych przez bank są świadczeniami nienależnymi i podlegają zwrotowi (art. 410 § 1 k.c. w związku z art. 405 k.c.), a nadto stwierdził, że roszczenia o zwrot tych świadczeń są, zgodnie z teorią dwóch kondykcji, od siebie niezależne.

Z kolei w uchwale z dnia 16 lutego 2021r. Sąd Najwyższy uznał, że z art. 410 § 2 k.c. wynika, że świadczenie spełnione w wykonaniu nieważnego zobowiązania jest - z zastrzeżeniem przypadków tzw. konwalidacji - świadczeniem nienależnym, a tym samym zgodnie z art. 410 § 1 k.c. w związku z art. 405 k.c. podlega zwrotowi jako korzyść majątkowa uzyskana bezpodstawnie kosztem świadczącego, co do zasady bez potrzeby ustalania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło osobę, na której rzecz świadczenie zostało spełnione, ani czy majątek spełniającego świadczenie uległ zmniejszeniu. Samo bowiem spełnienie świadczenia wypełnia przesłankę zubożenia po stronie świadczącego, a uzyskanie tego świadczenia przez odbiorcę - przesłankę jego wzbogacenia.

Przy kwalifikacji świadczenia powodów jako nienależnego najbardziej odpowiednią kondykcją spośród wymienionych w art. 410 § 2 k.c. jest *condictio sine causa*. Zachodzi ona wówczas, gdy czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Z bezwzględną nieważnością czynności prawnej należy bowiem zrównać bezskuteczność umowy ze skutkiem *ex tunc* z uwagi na niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. charakter postanowień określających główne świadczenia stron.

W konsekwencji uznanie umowy za nieważną skutkowało upadkiem wszystkich obowiązków wynikających z umowy zarówno uiszczonych rat kapitałowo – odsetkowych jak i prowizji za ubezpieczenie spłaty kredytu oraz składek na ubezpieczenie na życie i na ubezpieczenie nieruchomości.

W świetle powyższego, na podstawie art. 410 § 1 k.c. w związku z art. 405 k.c. Sąd zasądził w punkcie II wyroku od pozwanego na rzecz powodów kwotę 140 436,21 zł z tytułu rat kapitałowych, kwotę 46 456,46 zł z tytułu rat odsetkowych, prowizję za ubezpieczenie spłaty kredytu w wysokości 400 zł, składki z tytułu ubezpieczenia na życie w wysokości 10 633,70 zł oraz składki na ubezpieczenie nieruchomości w wysokości 5 506,35 zł, które to kwoty powodowie uścili z majątku wspólnego na rzecz pozwanego. Powyższe kwoty wynikały z wydanego przez pozwanego zaświadczenia.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. oraz art. 455 k.c., przy czym Sąd miał na względzie, że dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę- konsumenta wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji o braku zgody na niedozwolone postanowienia i braku sanowania przedmiotowej umowy, umowa staje się trwale bezskuteczna (nieważna) i strony mogą zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia.

W niniejszej sprawie, powodowie wnosili o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu.

W ocenie Sądu, oświadczenie powodów zawarte w pozwie co do woli skorzystania z ochrony konsumenckiej było dostatecznie jasne, jednoznaczne i czytelne co do tego, że powodowie kwestionowali umowę, wskazując na jej nieważność i wywodząc ją również z tego, że umowa zawierała postanowienia abuzywne. Jak wynikało z zeznań powodów, powodowie znali konsekwencje ustalenia nieważności umowy, zostali o nich poinformowani przez swojego pełnomocnika. W ocenie Sądu pozwany mógł mieć zatem świadomość trwałej bezskuteczności spornej umowy od momentu doręczenia odpisu pozwu w dniu 21 października 2021r. Zatem pozwany winien w takiej sytuacji spełnić świadczenie niezwłocznie, przy czym z uwagi na fakt, że jest to spółka akcyjna, Sąd stanął na stanowisku, że

wystarczającym terminem na realizację wszystkich związanych z tym czynności jest termin 14 dni liczony od dnia doręczenia odpisu pozwu pozwanemu. Termin ten upłynął z dniem 4 listopada 2021r., a zatem odsetki ustawowe za opóźnienie zostały zasądzone od dnia następnego czyli od dnia 5 listopada 2021r., o czym Sąd orzekł w punkcie II wyroku.

Powództwo zostało zatem oddalone w zakresie żądania zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie za okres wcześniejszy, o czym Sąd orzekł w punkcie III wyroku.

Za chybiony należało uznać podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia. W ocenie Sądu, roszczenie powodów stanowiące przedmiot niniejszego sporu nie ma charakteru okresowego, jest to bowiem roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia, więc zasadne było zastosowanie 10 - letniego okresu przedawnienia co do świadczeń nienależnie uiszczonych do wejścia w życie ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1104) tj. do dnia 9 lipca 2018 r. (zgodnie bowiem z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym) oraz 6 – letniego terminu przedawnienia co do świadczeń nienależnie uiszczonych po 9 lipca 2018r.

Warto w tym względzie przywołać stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 grudnia 2019r., V CSK 382/18, numer 2277328, że ponieważ świadczenia spełnione na podstawie tej umowy podlegają zwrotowi stosownie do reżimu zwrotu nienależnego świadczenia, to dotyczy również reguł przedawnienia wynikających zeń roszczeń. Biorąc pod uwagę zastrzeżoną dla kredytobiorcy-konsumenta możliwość podjęcia ostatecznej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli albo powołania się na całkowitą nieważność umowy także wtedy, gdy mogłaby zostać utrzymana w mocy przez zastąpienie klauzuli abuzywnej stosownym przepisem (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...), pkt 55, 67), należy uznać, że co do zasady termin przedawnienia tych roszczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę- konsumenta wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji w tym względzie (co do tej decyzji por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-243/08, P. Z. przeciwko E. G., pkt 33-35, z dnia 21 lutego 2013 r. w sprawie C-472/11, (...) Bank (...) przeciwko C. C., V. C., ZOTSiS 2013/2/I-88, pkt 27, 31, 35, z dnia 30 maja 2013 r. w sprawie C-488/11, D. A. B., K. G. przeciwko J. B., pkt 49, 52 i z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...), pkt 53-54, 66-67). Dopiero bowiem wówczas można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny, a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia. W niniejszej sprawie takim momentem był moment udzielenia przez powodów pełnomocnictwa w dniu 8 lipca 2021r. i przygotowania pozwu.

Odnosząc się zaś do powołanego przez pozwanego art. 411 pkt 1 k.c., to również należy wskazać, że argumentacja pozwanego nie zasługiwała na uwzględnienie w tym zakresie. Po stronie spełniającego świadczenie musi istnieć pozytywna wiedza o braku powinności spełnienia świadczenia i nie może być z nią utożsamiana jedynie wątpliwość, co do obowiązku świadczenia (tak Sąd Najwyższego w wyroku z dnia 12 grudnia 1997 r., III CKN 236/97, OSNC 1998/6/101, w którym Sąd ten wskazał, że nawet bardzo poważne wątpliwości co do obowiązku spełnienia świadczenia nie mogą być utożsamiane z wymaganą w art. 411 pkt 1 k.c. pozytywną wiedzą o braku powinności spełnienia świadczenia). Należy podkreślić również, że powodowie wywiązali się z postanowień umowy, a brak spełnienia przedmiotowych świadczeń mógł spowodować możliwość wypowiedzenia umowy przez bank i postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności, co stawiało ich w sytuacji przymusowej. Przymus to nie tylko zagrożenie egzekucją świadczenia, ale także stworzenie takich sytuacji, w których spełniający świadczenie, by uniknąć niekorzystnych i często nieodwracalnych skutków, zmuszony jest spełnić świadczenie, mimo świadomości, że świadczy nienależnie (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 9 maja 2013 r., VI ACa 1379/12). Poza tym Sąd Okręgowy podziela zapatrywanie prawne wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Łodzi w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., I ACa 1209/13, iż przewidziany w art. 411 pkt 1 k.c. wyjątek dotyczący świadczeń spełnionych

w wykonaniu nieważnej czynności prawnej obejmuje także świadczenia spełnione w wykonaniu niewiążącego konsumenta postanowienia umownego (art. 385 § 2 k.c.), gdyż w przeciwnym razie powstałaby luka w prawie.

Nadto nie zasługiwał na uwzględnienie argument pozwanego, że powodowie spłacający kredyt udzielony im na podstawie umowy dotkniętej nieważnością, czynili zadość zasadom współzycia społecznego w rozumieniu art. 411 pkt 2 k.c. Przepis ten jest w orzecznictwie interpretowany wąsko i stosowany w praktyce w odniesieniu do świadczeń quasi-alimentacyjnych czy związanych ze stosunkiem pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2011 r., I CSK 286/10, M. Praw. 2011, nr 24, s. 134). Chodzi tu więc o wypadki szczególne, nie zaś świadczenie na podstawie nieważnych umów cywilnoprawnych. Poza tym nie ma zaś potrzeby sięgania do niego w sytuacji, w której wzbogacony środkami pieniężnymi wypłaconymi przez bank w wykonaniu nieważnej umowy kredytu jest prawnie (a nie tylko moralnie) zobowiązany do jej zwrotu.

Nie można było podzielić argumentu pozwanego przemawiającym za nieuwzględnieniem roszczeń powodów z uwagi na art. 411 pkt. 4 k.c. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 lipca 2021r. III CZP 41/20, Legalis nr 2590934 wskazał, że w tym przepisie chodzi o świadczenie ukierunkowane na zaspokojenie oznaczonej, choć jeszcze niewymagalnej wiarygodności. Podzielić trzeba pogląd, że art. 411 pkt 4 k.c. normuje przypadki, gdy zobowiązanie istnieje i dochodzi do przedwczesnego świadczenia z tego zobowiązania, a zatem brak podstaw do twierdzenia, że spełniane świadczenie jest nienależne. Oznacza to, iż podstawa prawna świadczenia w chwili jego spełnienia nie budzi wątpliwości i następnie nie ulega zmianie.

O kosztach procesu, Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1¹ k.p.c. wobec tego, że powodowie ulegli tylko co do nieznaczącej części swego żądania. Na zasądzone koszty procesu złożyła się kwota 1000 zł z tytułu opłaty od pozwu, kwota 34 zł z tytułu opłaty skarbowej oraz kwota 10 800 zł zgodnie z § 2 pkt. 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 265), łącznie zatem koszty procesu wyniosły 11 834 zł, o czym orzeczono w punkcie IV wyroku.

W ocenie Sądu, nie było podstaw do przyznania wynagrodzenia pełnomocnikowi powodów w wysokości dwukrotności stawki minimalnej. W myśl ust. 3 § 15 ww. rozporządzenia opłatę w sprawach wymagających przeprowadzenia rozprawy ustala się w wysokości przewyższającej stawkę minimalną, która nie może przekroczyć sześciokrotności tej stawki, ani wartości przedmiotu sprawy, jeśli uzasadnia to:

- 1) niezbędny nakład pracy radcy prawnego, w szczególności poświęcony czas na przygotowanie się do prowadzenia sprawy, liczba stawieństw w sądzie, w tym na rozprawach i posiedzeniach, czynności podjęte w sprawie, w tym czynności podjęte w celu polubownego rozwiązania sporu, również przed wniesieniem pozwu;
- 2) wartość przedmiotu sprawy;
- 3) wkład pracy radcy prawnego w przyczynienie się do wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, jak również do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych budzących wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie;
- 4) rodzaj i zawilość sprawy, w szczególności tryb i czas prowadzenia sprawy, obszerność zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego lub biegłych sądowych, dowodu z zeznań świadków, dowodu z dokumentów, o znacznym stopniu skomplikowania i obszerności.

Należy wskazać, że niniejsza sprawa jest typową „sprawą frankową”, których wiele prowadzi pełnomocnik przed tut. Sądem. Nie jest ona sprawą obszerną ani charakteryzującą się znacznym stopniem skomplikowania, która wymagałaby szczególnego nakładu pracy ze strony pełnomocnika. Sprawa odbyła się na jednym terminie rozprawy. W świetle powyższego brak jest okoliczności, które przemawiałyby za podwyższeniem wynagrodzenia pełnomocnika powodów.

ZARZĄDZENIE

(...)